การอนุรักษ์ภาษาไทยเชิงพุทธจิตวิทยา

CONSERVATION OF THE THAI LANGUAGE THROUGH BUDDHIST PSYCHOLOGY

เชียร นามการ[1], มุกดา วตะกูลสิน[2], ใจกลาง แก้วเกิด[3]
Vichian Namgan[1], Mukda Watkulsin[2], Jaiklang Kawkird[3]

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการอนุรักษ์ภาษาไทยเชิงพุทธจิตวิทยา ซึ่งการอนุรักษ์ภาษาไทยเชิงพุทธจิตวิทยามีความมุ่งหมาย (1) เพื่อกระตุ้นและปลุกจิตสำนึกของคนไทยทั้งชาติให้ตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของภาษาไทยให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป (2) เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการใช้ภาษาไทย ยกมาตรฐานการเรียนการสอนภาษาไทยในสถานศึกษาทุกระดับให้สัมฤทธิผลยิ่งขึ้น (3) เพื่อเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนมีส่วนร่วม เผยแพร่ความรู้ภาษาไทยและอนุรักษ์ภาษาไทยในรูปแบบต่าง ๆ ไปสู่สาธารณชน จากการศึกษาพบว่า สังคมไทยมีความผูกพันกับพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะ “ด้านภาษา” ภาษาไทยส่วนใหญ่มีรากฐานมาจากภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตโดยคำยืมในภาษาไทยที่ยืมมาจากทั้งสองภาษานี้ เป็นคำที่มีใช้ในชีวิตประจำวันทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ภาษาบาลีได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนาเถรวาท ส่วนภาษาสันสกฤตได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์และวรรณคดีเรื่องมหาภารตะและรามายณะ

คำสำคัญ : การอนุรักษ์ภาษาไทย, พุทธจิตวิทยา

Abstract

The aim of the Thai language conservation article in Buddhist psychology is 1. To stimulate and awaken the consciousness of all Thai people to realize the importance and value of the Thai language, so that it will remain with the Thai nation forever. 2. To increase the efficiency of Thai language use, raise the standard of teaching Thai language in all levels of education institutions to be more successful. 3. To open an opportunity for both government and private agencies to participate in disseminating knowledge of the Thai language and preserving the Thai language in various forms to the public. From the study, it

[1,2,3] นักวิชาการอิสระ / Independent Academic
Corresponding Author, e-mail : dr.vichian2503@gmail.com Tel. 083 517 6674

was found that Thai society has a deep connection with Buddhism, especially in terms of “language”. Most Thai language has its roots in Pali and Sanskrit. The loanwords in Thai borrowed from these two languages are words used in everyday life, both spoken and written. Pali language is influenced by Theravada Buddhism, while Sanskrit language is influenced by Brahmanism and the literature of Mahabharata and Ramayana.

Keywords: Thai language conservation, Buddhist psychology

บทนำ

ภาษาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น และใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารความคิดความต้องการและอารมณ์ต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างมนุษย์และยังใช้ภาษาจดบันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ความเชื่อต่าง ๆ เพื่อให้คนรุ่นหลังรับรู้เรื่องราวต่างๆ ของบรรพบุรุษ

ความเป็นมาของวันภาษาไทยแห่งชาตินั้น สืบเนื่องจากเมื่อ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2505 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานและทรงอภิปรายเรื่อง “ปัญหาการใช้คำไทย” ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมทางวิชาการของชุมนุมภาษาไทย ที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งภาษาไทยมีความงดงามเป็นพิเศษดังนี้ 1. ภาษาไทยปรากฏงดงามสามารถเลียนเสียงได้ทุกภาษา 2. อักษรไทยนี้มีนานมา ปิ่นราชารามคำแหงทรงแต่งไว้เราจึงควรภูมิใจภาษาตน 3. ภาษาไทยมีตัวเลขเป็นเอกลักษณ์ 4. คำไทยเป็นภาษาคำโดด 5. ภาษาไทยมีฉันทลักษณ์หลากชนิด บทกวี โคลงฉันท์ กาพย์กลอน 6. ภาษาไทยมีภาษาถิ่นที่หลากหลาย 7. ภาษากวีไทยอ่านทำนองได้เพราะพริ้ง 8. ภาษาไทยมีคำพ้อง เขียนอย่างหนึ่งอ่านได้สองความหมาย และไทยเราได้ถือเอาวันที่ 29 กรกฎาคม ของทุกปี เป็นวันภาษาไทยแห่งชาติ จากมติคณะรัฐมนตรี (ครม.) เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ.2542

พุทธจิตวิทยา คือการศึกษาวิเคราะห์จิตที่สัมพันธ์กันกับทุกข์ (ปัญหา) อันเป็นสภาพที่แท้จริงของชีวิต เข้าใจสาเหตุของทุกข์ (ปัญหา) เข้าใจถึงเป้าหมายที่แท้จริงของชีวิตคือนิโรธ (ความดับทุกข์ ดับปัญหา) รู้วิธีการปฏิบัติเพื่อเผชิญปัญหา โดยไม่ถูกบีบคั้นจากทุกข์ (ปัญหา) ไม่เกิดความท้อแท้ สิ้นหวัง ให้สู้และเผชิญกับทุกข์ (ปัญหา) อย่างมั่นคงตามหลักพุทธธรรม

พุทธจิตวิทยา (Buddhist Psychology) หมายถึง การศึกษาเรื่องจิตตามแนวทางแห่งผู้รู้คือรู้ตามหลักพุทธธรรมได้แก่ รู้ในแก่นแท้ของพุทธศาสนาคืออริยสัจสี่ ซึ่งเน้นการใช้สติปัญญาในการแก้ทุกข์ ตั้งแต่ขั้นต่ำ กลางและขั้นสูงสุด พุทธจิตวิทยา คือความเข้าใจเบื้องต้นในหลักความเป็นจริงที่เป็นกลางตามธรรมชาติได้แก่ ชีวิตและความเป็นไปของชีวิต ระบบพัฒนามนุษย์ได้ด้วยไตรสิกขา สาระสำคัญของพุทธจริยาในเรื่องจิตและกรรม ศึกษาหลักปฏิบัติธรรมเพื่อการดำรงชีวิตที่เป็นสุขและสงบเย็น ฝึกพัฒนาตนเองตามแนวพุทธธรรม เน้นการเรียนรู้ปริยัติและปฏิบัติควบคู่กัน เพื่อให้บรรลุผลแห่งการปฏิบัติสู่ปฏิเวธ (พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ). 2543)

พ่อขุนรามคำแหงได้ประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 1826 (ค.ศ.1283)

ภาษาไทยเป็นภาษาที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีรากฐานมาจากออสโตรไทย ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับภาษาจีน มีหลายคำที่ขอยืมมาจากภาษาจีน พ่อขุนรามคำแหงได้ประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 1826 (ค.ศ.1283) มี พยัญชนะ 44 ตัว (21 เสียง) สระ 21 รูป (32 เสียง) วรรณยุกต์ 5 เสียง คือ เสียง สามัญ เอก โท ตรี จัตวา ภาษาไทยดัดแปลงมาจากบาลี และ สันสกฤต คนไทยเป็นผู้ที่โชคดีที่มีภาษาของตนเองและมีอักษรไทยเป็นตัวอักษรประจำชาติอันเป็นมรดกล้ำค่าที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ ซึ่งเป็นเครื่องแสดงว่าไทยเราเป็นชาติที่มีวัฒนธรรมสูงส่งมาแต่โบราณกาลและยั่งยืนมาจนปัจจุบัน คนไทยผู้เป็นเจ้าของภาษา ควรภาคภูมิใจที่ชาติไทยใช้ภาษาไทย เป็นภาษาประจำชาติมากว่า 700 ปี และจะยั่งยืนตลอดไป ถ้าทุกคนตระหนักในความสำคัญของภาษาไทยและภาษาไทยมีความงดงามเป็นพิเศษดังนี้

“ภาษาไทยปรากฏงดงามนัก นักภาษาประจักษ์เป็นสักขี หนึ่งมีความเป็นภาษาดนตรี อาจเลียนเสียงในโลกนี้ทุกลีลา ทั้งเสียงคนเสียงสัตว์เสียงธรรมชาติ ทั้งสามารถเลียนเสียงทุกภาษา

สองอักษรไทยนี้มีนานมา ปิ่นราชารามคำแหงทรงแต่งไว้ ทั่วโลกนี้มีกว่าสามพันภาษา แต่มีเพียงอักษรานับร้อยได้ หนึ่งในนั้นคืออักษรของชาติไทย เราจึงควรภูมิใจภาษาตน

สามภาษาไทยมีตัวเลขเป็นเอกลักษณ์ ตัวเลขไทยส่งเสริมศักดิ์อนุสนธิ์ มีรูปร่างงดงามทุกยามยล ไทยทุกคนควรเขียนใช้เลขไทยงาม

สี่คำไทยเป็นภาษาคำโดด บอกตระกูลความช่วงโชติชาติสยาม แต่เปิดรับต่างภาษามาเสริมความภาษาไทยจึงวาววามตามโลกทัน

ห้าไทยมีฉันทลักษณ์หลากชนิด สื่อนิมิตบทกวีหลากสีสัน ทั้งโคลงฉันท์กาพย์กลอนสุนทรพรรณบ่งบอกความเฉิดฉันวัฒนธรรม

หกไทยมีภาษาถิ่นที่หลากหลาย จึงสามารถอภิปรายหลากหลายสำ แต่ก็มีภาษากลางงดงามล้ำ ที่บอกย้ำความกลมเกลียวหนึ่งเดียวกัน

เจ็ดภาษากวีไทยพิไลยิ่ง อ่านทำนองได้เพราะพริ้งสุดเฉิดฉัน ร้องลำนำนานาสารพัน เพียงสุคันธมาลินประทิ่นพราย

แปดภาษาไทยนี้มีคำพ้อง เขียนอย่างหนึ่งอ่านได้สองกรองความหมาย เขียนต่างกันอ่านเสียงพ้องต้องภิปราย มากความหมายฉายเฉิดเพริศพรายนัก นี่คือความงดงามสยามพากย์ แตกต่างจากหลากภาษาน่าตระหนัก เพราะภาษาไทยมีอัจฉริยลักษณ์ พึงประจักษ์ความงดงามภาษาไทย”

เมื่อเป็นนักเรียนและเป็นครูนั้นควรสำเหนียกอย่างยิ่งว่า “ภาษาไทยเป็นหัวใจทุกวิชา” เพราะไม่ว่านักเรียนจะเรียนหรือครูจะสอนวิชาอะไรก็ตาม การอธิบายด้วยภาษาไทยที่ดีที่ถูกต้องจะช่วยให้การเรียนการสอนวิชาเหล่านั้นบรรลุผลได้ดี รวดเร็วและสมบูรณ์ ตรงกันข้าม หากใช้ภาษาไทยผิดๆ ตั้งแต่เด็ก แม้กระทั่งโตขึ้นจนไปประกอบอาชีพที่สำคัญ เช่น “สื่อมวลชน” หรือท่านที่เป็นใหญ่เป็นโตในบ้านเมือง เช่น ในรัฐสภาและในการบริหารระดับสูงก็มั่นใจว่า ครูภาษาไทยที่สั่งสอนมานั้นท่านไม่ได้ทำหน้าที่ได้ดีอย่างที่ครูภาษาไทยที่ดีควรจะเป็น ในขณะเดียวกัน ไม่ว่าท่านจะประกอบวิชาชีพอะไร ท่านต้องติดต่อกับคนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อท่านเป็นคนไทย ท่านจะต้องใช้ภาษาไทยในการดำเนินชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะ “ภาษาไทยเป็นหัวใจของชาติ” ขาดภาษาไทยเสียแล้วก็เสมือนคนที่มีแต่ “ชีวิต” แต่ไม่มี “จิตใจ” และหรือ “หัวใจ” หรือ “วิญญาณ”

ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ข้าพเจ้าสนใจที่จะนำเสนอบทความนี้ เพื่อประโยชน์ผู้รักในภาษาไทยนำไปศึกษาสืบค้นนำไปใช้สื่อสารและเกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมในที่สุด (ประยอม ซองทอง. 2559)

วัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นและปลุกจิตสำนึกของคนไทยทั้งชาติให้ตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของภาษาไทย เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการใช้ภาษาไทยทั้งในวงวิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งเพื่อยกมาตรฐานการเรียนการสอนภาษาไทยในสถานศึกษาทุกระดับให้สัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนทั่วประเทศมีส่วนร่วม เพื่อเผยแพร่ความรู้ภาษาไทยในรูปแบบต่าง ๆ ไปสู่สาธารณชน

พุทธศาสนากับภาษาไทย

สังคมไทยมีความผูกพันกับพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง จนไม่สามารถแยกออกจากวิถีชีวิตประจำวันได้ มีอิทธิพลต่อบุคคล สังคม และวัฒนธรรม ของไทยเป็นอย่างมาก พระพุทธศาสนาจึงกลายเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย ในหลายๆด้าน โดยเฉพาะ “ด้านภาษา” ภาษาไทยส่วนใหญ่มีรากฐานมาจากภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตโดยคำยืมในภาษาไทยที่ยืมมาจากทั้งสองภาษานี้ เป็นคำที่มีใช้ในชีวิตประจำวันทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ภาษาบาลีได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนาเถรวาท ส่วนภาษาสันสกฤตได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์และวรรณคดีเรื่องมหาภารตะและรามายณะ

ภาษาที่ใช้บันทึกหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา (พระไตรปิฎก) มาตั้งแต่ในสมัยพุทธกาล คือภาษามคธ หรือที่นิยมเรียกกันในประเทศไทยว่า “ภาษาบาลี” เชื่อกันว่าพระพุทธเจ้าทรงใช้ภาษาบาลีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ภาษาบาลีไม่มีตัวอักษรของตัวเอง เป็นภาษาพูดที่ถ่ายทอดกันมาโดยการท่องจำ ใช้ในถิ่นใดก็ใช้อักษรของถิ่นนั้นถ่ายเสียงจึงยากที่จะศึกษา เมื่อไปอยู่ในภาษาใดก็ใช้ภาษานั้นลักษณะคำไทยที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต มีหลักสังเกตดังนี้

1.มักเป็นคำหลายพยางค์ เช่น กษัตริย์ พฤกษา ศาสนา อุทยาน ทัศนะ ฯลฯ

2.ตัวสะกดมักไม่ตรงตามมาตรา เช่น เทวัญ เนตร อากาศ พิเศษ อาหาร ฯลฯ

3.นิยมมีตัวการันต์ เช่น กาญจน์ เกณฑ์ มนุษย์ สัมภาษณ์ อาทิตย์ ฯลฯ

ประสมด้วยพยัญชนะ ฆ ฌ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ ภ ศ ษ ฤ ฤๅ เช่น พยัคฆ์ อัชฌาสัย กฎ ปรากฏ สัณฐาน ครุฑ วัฒนา เณร โลภ ศึกษา บุรุษ ฤทัย ฯลฯ ยกเว้น ฆ่า เฆี่ยน ฆ้อง ศอก ศึก เศิก เศร้า ทั้งหมดนี้เป็นคำไทยแท้

จึงกล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมไทยด้านภาษาอย่างยิ่งอีกด้านหนึ่ง พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์ที่สำคัญมากที่สุดของชาวพุทธ เพราะถือเป็นสิ่งแทนองค์พระศาสดา พระไตรปิฎกแต่เดิมเป็นภาษาบาลีซึ่งเป็นภาษาที่มีในมัชฌิมประเทศที่เรียกว่า แคว้นมคธในครั้งพุทธกาล ต่อมาพุทธศาสนาแพร่หลายไปในนานาประเทศที่ใช้ภาษาอื่น เช่น ธิเบตและจีน ได้แปลพระไตรปิฎกจากภาษาบาลีเป็นภาษาของตน เพื่อประสงค์ที่จะให้เรียนรู้ได้ง่าย ส่วนประเทศ ลังกา พม่า ไทย ลาว และ เขมร รักษาพระไตรปิฎกไว้ในเป็นภาษาบาลี เพื่อรักษาพระธรรมวินัยไม่ให้คลาดเคลื่อนโดยเฉพาะการศึกษาภาษาบาลี เพราะถ้าไม่รู้ภาษาบาลีแล้ว ก็จะไม่มีผู้ใดสามารถรู้และเข้าใจพระพุทธวจนะในพระไตรปิฎก นับได้ว่าภาษาไทยได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนาเถรวาทจนมาถึงทุกวันนี้

อิทธิพลพุทธศาสนาในวัฒนธรรมไทยด้านภาษา

คนไทยคุ้ยเคยกับภาษาสันสกฤตก่อนภาษาบาลี ทั้งนี้เพราะภาษาสันสกฤตเข้ามาสู่สังคมของคนไทยพร้อมพุทธศาสนามหายาน ตั้งแต่สมัยอาณาจักรน่านเจ้า ราว พ.ศ. 600 (ศ.ดร.สิทธา พินิจภูวดล. 2537 : 130) ครั้น พ.ศ. 1782 คนไทยยึดสุโขทัยได้ และเกิดความเลื่อมใสในศาสนาพุทธฝ่ายหินยานซึ่งใช้ภาษาบาลี ดังนั้นภาษาบาลีจึงแพร่หลายเข้ามาในสังคมและขยายกว้างยิ่งกว่าภาษาสันสกฤต อย่างไรก็ตามคนไทยก็ยกย่องว่า

ทั้งภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตเป็นภาษาชั้นสูง มีความศักดิ์สิทธิ์ สมบูรณ์แบบและแสดงภูมิปัญญาอันสูงส่ง เพราะเป็นภาษาของพระพุทธศาสนา ดังนั้นจึงได้มีอิทธิพลในภาษาไทยในเวลาต่อมา และจนถึงปัจจุบัน กล่าวคือ มีการยืมภาษาบาลี – สันสกฤตมาใช้ในภาษาไทย จากหลักฐานทางข้อเขียนในศิลาจารึกและวรรณคดีเก่าๆ ของไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยอยุธยาตอนปลายพบว่า การยืมคำบาลีสันสกฤตเป็นไปอย่างไม่เคร่งครัด ทั้งนี้เพราะมีการเขียนรูปคำลักลั่นกันจะเป็นรูปบาลีก็ไม่ใช่ รูปสันสกฤตก็ไม่เชิง คำลักลั่นเช่นนี้พบจำนวนมากในการยืมคำสมัยเก่าก่อนของคนไทย เช่น ไตรภูมิกถา (ที่ถูกควรใช้เตภูมิกถา) สาคมิตร (ที่ถูกคือสาขามิค สาขา = กิ่งไม้ + มิค =กวาง เนื้อ = กวางบนกิ่งไม้ คือ ลิง) สุชัมบดี (ที่ถูกคือสุชาดาบดี = สามีของนางสุชาดา คือ พระอินทร์) เป็นต้น

ดังกล่าวข้างต้นว่า ภาษาบาลีสันสกฤต เป็นภาษาที่บันทึกจารึกคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา จึงทำให้มีอิทธิพลต่อภาษาไทยอย่างมากมาย จะเห็นได้ในหลาย ๆ แห่งที่ภาษาบาลีสันสกฤต ปะปนอยู่ในภาษาไทยทั้งภาษาเขียนและภาษาพูด ซึ่งจะแทรกอยู่ในทั่ว ๆ ไป เช่น คำศัพท์ที่ออกเสียงง่าย ๆ สะดวก ๆ เช่น ขันติ ชิวหา ศิลป เกษียณ แพทย์ สิงขร มารดา สีกา เคารพ ฯลฯ โดยเฉพาะชื่อของคนไทยนิยมใช้ภาษาบาลี เช่น เชษฐา วิทยา เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมไทยด้านภาษาอย่างยิ่งอีกด้านหนึ่ง

ความเป็นมาของวันภาษาไทยแห่งชาติในเชิงอนุรักษ์

สืบเนื่องจากเมื่อ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2505 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานและทรงอภิปรายเรื่อง “ปัญหาการใช้คำไทย” ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมทางวิชาการของชุมนุมภาษาไทย คณะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสตอนหนึ่งความว่าคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งทรงแสดงพระปรีชาสามารถและความสนพระราชหฤทัยห่วงใยในภาษาไทย จนเป็นที่ประทับใจผู้ร่วมประชุมครั้งนั้นเป็นอย่างยิ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสตอนหนึ่งความว่า...

“...เรามีโชคดีที่มีภาษาของตนเองแต่โบราณกาล จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะรักษาไว้ ควรจะใช้คำเก่าๆ ที่เรามีอยู่แล้ว ไม่ควรจะมาตั้งศัพท์ใหม่ให้ยุ่งยาก...” ปัญหาเฉพาะในด้านรักษาภาษาก็มีหลายประการ อย่างหนึ่งต้องรักษาให้บริสุทธิ์ในทางออกเสียง คือให้ออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจน อีกอย่างหนึ่งต้องรักษาให้บริสุทธิ์ในวิธีใช้ หมายความว่าวิธีใช้คำมาประกอบประโยคนับเป็นปัญหาที่สำคัญ ปัญหาที่สามคือความร่ำรวยในคำของภาษาไทย ซึ่งพวกเรานึกว่าไม่ร่ำรวยพอ จึงต้องมีการบัญญัติศัพท์ใหม่มาใช้ ... สำหรับคำใหม่ที่ตั้งขึ้นมีความจำเป็นในทางวิชาการไม่น้อย แต่บางคำที่ง่ายๆ ก็ควรจะมี รัฐบาลจึงได้ประกาศให้วันดังกล่าวเป็นวันสำคัญตั้งแต่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา

ความสำคัญของภาษาไทย

ภาษาเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ ภาษาเป็นสื่อใช้ติดต่อกันและทำให้วัฒนธรรมอื่น ๆ เจริญขึ้นแต่ละภาษามีระเบียบของตนในหมู่ชนชาตินั้น ภาษาจึงเป็นศูนย์กลางยึดคนทั้งชาติ ดังข้อความ ตอนหนึ่งในพระราชนิพนธ์ในพระบาท สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อง ความเป็นชาติโดยแท้จริงว่า “ภาษาเป็นเครื่องผูกพันมนุษย์ต่อมนุษย์กว่าสิ่งอื่น ไม่มีสิ่งใดที่จะทำให้คนรู้สึกเป็นพวกเดียวกันยิ่งไปกว่าภาษาเดียวกัน รัฐบาลย่อมรู้สึกในข้อนี้อยู่ดี เพราะฉะนั้นรัฐบาลที่ต้องปกครองคนต่างชาติต่างภาษา จึงต้องพยายามตั้งโรงเรียนและออกบัญญัติบังคับให้ชนต่างภาษาเรียนภาษาของผู้ปกครอง แต่ความคิดเห็นเช่นนี้จะสำเร็จตามปรารถนาของรัฐบาลเสมอไม่ได้ถ้ายังจัดการแปลงภาษาผู้พูดภาษากับผู้ปกครองนั้นยังไม่เชื่อและยังจะเรียกว่าเป็นชาติเดียวกันไม่ได้ ภาษาเป็นสิ่งซึ่งฝังอยู่ในใจมนุษย์ยิ่งกว่าสิ่งอื่น"

ดังนั้นภาษาก็เปรียบได้กับรั้วของชาติ ถ้าชนชาติใดรักษาภาษาของตนไว้ได้ดีให้บริสุทธิ์ก็จะได้ชื่อว่ารักษาความเป็นชาติ คนไทยทุกคนใช้ภาษาไทยเป็นสื่อความรู้สึกนึกคิดเท่านั้นยังไม่เพียงพอ ควรจะรักษาระเบียบความงดงามของภาษาซึ่งแสดงวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ประจำชาติไว้อีกด้วย ดังพระราชดำรัส สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ตอนหนึ่งว่า

"ภาษานอกจากจะเป็นเครื่องสื่อสารแสดงความรู้สึกนึกคิดของคนทั่วโลกแล้ว ยังเป็นเครื่องแสดงให้เห็นวัฒนธรรม อารยธรรม และเอกลักษณ์ประจำชาติอีกด้วย ไทยเป็นประเทศซึ่งมีขนบประเพณี ศิลปกรรมและภาษา ซึ่งเจริญรุ่งเรืองมาแต่อดีตกาล เราผู้เป็นอนุชนจึงควรภูมิใจ ช่วยกันผดุงรักษามรดกทางวัฒนธรรมอันเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่บรรพบุรุษได้อุตส่าห์สร้างสรรค์ขึ้นไว้ให้เจริญสืบไป" ตามเจตนาดังนี้

1. เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ผู้ทรงเป็นนักปราชญ์และนักภาษาไทย รวมทั้งเพื่อน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ที่ได้ทรงแสดงความห่วงใยและพระราชทานแนวคิดต่างๆ เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทย

2. เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ ในวันที่ 5 ธันวาคม 2542

3. เพื่อกระตุ้นและปลุกจิตสำนึกของคนไทยทั้งชาติให้ตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของภาษาไทย ตลอดจนร่วมมือร่วมใจกันทำนุบำรุงส่งเสริม และอนุรักษ์ภาษาไทย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์และเป็นสมบัติวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชาติให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

4. เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการใช้ภาษาไทย ทั้งในวงวิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งเพื่อยกมาตรฐานการเรียนการสอนภาษาไทยในสถานศึกษาทุกระดับให้สัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น

5. เพื่อเปิดโอกาสให้หน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชนทั่วประเทศมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อเผยแพร่ความรู้ภาษาไทยในรูปแบบต่าง ๆ ไปสู่สาธารณชนทั้งในฐานะที่เป็นภาษาประจำชาติและในฐานะที่เป็นภาษาเพื่อการสื่อสารของทุกคนในชาติ ซึ่งพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในครั้งนั้น มีใจความว่า....

“...ในปัจจุบันนี้ปรากฏว่า ได้มีการใช้คำออกจะฟุ่มเฟือยและไม่ตรงกับความหมายอันแท้จริงอยู่เนืองๆ ทั้งออกเสียงก็ไม่ถูกต้องตามอักขรวิธี ถ้าปล่อยให้เป็นไปดังนี้ ภาษาของเราก็มีแต่จะทรุดโทรม ชาติไทยเรามีภาษาของเราใช้เองเป็นสิ่งอันประเสริฐอยู่แล้ว เป็นมรดกอันมีค่าตกทอดมาถึงเราทุกคนจึงมีหน้าที่จะต้องรักษาไว้

ฉะนั้นจึงขอให้บรรดานิสิตและบัณฑิต ตลอดจนครูบาอาจารย์ได้ช่วยกันรักษาและส่งเสริมภาษาไทย ซึ่งเป็นอุปกรณ์และหลักประกันเพื่อความเจริญวัฒนาของประเทศชาติ...” นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยังมีพระปรีชาญาณและพระอัจฉริยะภาพในการใช้ภาษาไทย ทรงรอบรู้ปราดเปรื่องถึงรากศัพท์ของคำไทย คือ ภาษาบาลีและสันสกฤต ทรงพระอุตสาหะวิริยะแปลและเรียบเรียงวรรณกรรมภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยที่สมบูรณ์ด้วยลักษณะวรรณศิลป์ มีเนื้อหาสาระที่มีคุณค่า เป็นคติในการเสียสละเพื่อส่วนรวม และเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนในการใช้ภาษาไทย ดังจะเห็นได้จากพระราชนิพนธ์แปลเรื่องนายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ ติโต พระราชนิพนธ์แปลบทความเรื่องสั้นๆ หลายบท และพระราชนิพนธ์เรื่อง พระมหาชนก เป็นต้น ปัจจุบันคนส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญในการใช้ภาษาไทย

เรารักษ์ภาษาไทย
คุณสมบัติไทยแท้แน่นอนยิ่ง
น่าขันยิ่งฟังไม่เพราะเหมาะเหมือนใจ
เพราะพูดเรียนเป็นเลียนน่าสงสัย
ใช้ ล ลิง ไม่ได้ผิดทันที ฯ

เป็นคนไทยพูดภาษาไทยต้องให้ชัด
ไม่พูดตัว ร เรือ เป็น ล ลิง
ออกเสียงผิดความหมายผิดย่อมแปรเปลี่ยน
เรียนหนังสือใช้ ร เรือ เสมอไป
พูดชัดดีเป็นคนมีการศึกษา

พูดไม่ชัดนั้นน่าละอายยิ่ง ควรฝึกฝนตั้งใจอย่างแท้จริง
คำควบกล้ำนั้นยิ่งต้องฝึกปรือฯ (สุจริต เพียรชอบ. 2557)

ในปัจจุบันนี้ภาษาไทยได้เปลี่ยนแปลงไปด้วยอิทธิพลของการสื่อสารในโลกที่เป็นสากล คนรุ่นใหม่พูดภาษาไทยน้อยลง พูดภาษาไทยไม่ชัด พูดเพี้ยนไป มีการเลียนเสียงภาษาต่างประเทศทำให้เสียงวรรณยุกต์เคลื่อนไป จากบทประพันธ์ข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันการออกเสียงภาษาไทยไม่ถูกต้องและชัดเจน หลายคนไม่เห็นความสำคัญของภาษาไทย ไม่ว่าจะเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียน จึงทำให้พูดผิด เขียนผิด เช่น การใช้ภาษาของดารา นักร้องบางคนก็ควรจะเป็นตัวอย่างที่ถูกต้อง เพราะวัยรุ่นมักจะชอบเลียนแบบดาราที่ชื่นชอบ ดังตัวอย่าง ได้ฟังนักร้องดังคนหนึ่งพูดทักทายแฟนเพลงขณะที่ร้องเพลงว่า “สวัสดีคะ ”ซึ่งควรใช้ “สวัสดีค่ะ” จึงจะถูกต้อง เพราะคำ คะ-ค่ะ นี้ใช้ต่างกัน คะ จะใช้เป็นคำถาม เช่น “สบายดีไหมคะ” ส่วน ค่ะ ใช้เป็นคำขานรับ เช่น “สบายดีค่ะ” เป็นต้น

การออกเสียงไม่ถูกต้องก็เป็นปัญหาในการสื่อสาร เช่น แม่บ้านคนหนึ่งตะโกนบอกสามีว่า “พ่อลาขึ้นบ้าน” สามีตอบว่า “ก็ไล่มันไปสิ” เพราะเข้าใจว่า ลาคือ สัตว์สี่เท้า แต่จริงๆ แล้ว คือ เชื้อรา เพราะออกเสียงผิด ทำให้ความหมายผิดไป นักวิชาการหลายท่านได้ออกมารณรงค์ให้ออกเสียง ร เรือ และคำควบกล้ำให้ถูกต้อง มีการจัดสัมมนาหลายหน่วยงาน ซึ่งผู้เขียนก็เคยเข้าร่วมสัมมนาด้วย นักวิชาการกลัวว่า ต่อไปในอนาคตจะต้องเลิกใช้ ร เรือ เป็นแน่ เพราะคนส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญและไม่ออกเสียง ร เรือ เวลาพูด เช่น โรงเรียน เป็น โลงเลียน เรียบร้อย เป็น เลียบล้อย เกรงกลัว เป็น เกงกัว ฯลฯ หรือคำควบกล้ำก็ไม่ออกเสียง ภาคกลาง เป็น ภาคกาง ครอบครัว เป็น คอบคัว เป็นต้น นักเรียนที่มาใช้บริการร้านหมอภาษา นักเรียนบอกว่า ออกเสียง ร เรือ ไม่ได้ เพราะไม่เคยฝึกรัวลิ้น หรือบางคนออกเสียงได้แต่ลืมออกเสียง เพราะการออกเสียงเป็น ล ลิง จะง่ายกว่าตามความเคยชินบางคนบอกว่าอายเพื่อน เพราะส่วนใหญ่ไม่ออกเสียง ร เรือ เมื่อได้ฟังแล้วน่าเป็นห่วงเราคงไม่อยากให้ ร เรือ เป็นภาษาที่ตายไปหรือต้องเลิกใช้

บางคนออกเสียง ล ลิง เป็น ร เรือ ก็มี เช่น “ไม่ไปแร้ว” ออกเสียง แล้ว เป็น แร้ว ปัญหาการออกเสียง ร เรือ ล ลิง มีมาก จนผู้เขียนกำลังทำวิจัยเรื่องการออกเสียง ร เรือ ล ลิง นักเรียนส่วนใหญ่ที่ไม่ออกเสียง ร เรือ เพราะกระดกลิ้นไม่ได้ หรือบางคนออกเสีย ร เรือ ได้ แต่อายที่จะพูด บางคนลืมออกเสียงด้วยความเคยชิน กับการออกเสียงเป็นเสียง ล ลิง มากกว่า เพราะไม่ต้องกระดกลิ้น บางคนตั้งใจออกเสียง ร เรือ มากเกินไปก็ทำให้ไม่เป็นธรรมชาติ นักเรียนหมอภาษาทุกคน ถูกปลูกฝังให้ออกเสียง ร เรือ ล ลิง คำควบกล้ำให้ชัดเจนเพื่อจะได้เป็นสื่อ ในการออกเสียงภาษาไทยให้กับบุคคลใกล้เคียง เช่น พ่อ แม่ พี่ น้อง หรือเพื่อน หากทุกคนระวังและตระหนักในการออกเสียงอยู่เสมอๆ จะทำให้ออกเสียงได้ถูกต้อง บางครั้งเรานั่งชมโทรทัศน์ ฟังพิธีกรหรือผู้ใหญ่บางคนออกเสียงไม่ชัดเจนยังรู้สึกไม่สบายใจ เพราะกลัวว่าเด็ก ๆ จะเอาเป็นตัวอย่างเวลาที่เราพูดคุยกับผู้อื่น ลองสังเกตดูว่า เมื่อเราออกเสียงถูกต้องเขาก็จะพยายามออกเสียงให้ถูกต้องตามเช่นกัน

การฝึกออกเสียง ร เรือ ขั้นแรกต้องฝึกรัวลิ้นก่อน ฝึกพูด ฝึกอ่านออกเสียงจากแบบฝึกหัดทั้งคำ ร เรือ ล ลิง และคำควบกล้ำ การร้องเพลงก็เป็นการออกเสียงที่ดีเหมือนกัน เพราะทำให้ผ่อนคลายได้ เด็ก ๆ จะชอบร้องเพลงหรือ อ่านหนังสือการ์ตูน เราก็ฝึกให้เขาออกเสียงให้ถูกต้อง และให้เขาเล่าเรื่องที่อ่านด้วย ทำให้ได้ประโยชน์หลายอย่าง จากการสังเกตนักเรียนที่ชอบอ่านหนังสือที่นอกเหนือจากหนังสือเรียนแล้วนักเรียนจะเป็นผู้ที่ใช้ภาษาค่อนข้างดี มีเหตุผล เรียนดีเป็นส่วนใหญ่ เขาจะอ่านหนังสือคล่องมาก ส่วนนักเรียนที่เรียนอ่อนส่วนใหญ่จะไม่ค่อยอ่านหนังสือจะใช้เวลาว่างในการวิ่งเล่น ชมโทรทัศน์ เล่นเกม ฉะนั้นการสนับสนุนให้เด็กๆ อ่านหนังสือเป็นเรื่องดี ให้อ่านหนังสือทุกชนิด ไม่ใช่อ่านการ์ตูนอย่างเดียวค่ะ ลองให้อ่านหนังสือพิมพ์บ้าง ผู้ใหญ่ต้องกระตุ้นให้อยากอ่านก่อน โดยเล่าเรื่องเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้ฟังเพื่อเร้าใจ ให้

ติดตามตอนต่อไป ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ เรื่องสั้น นวนิยาย ฯลฯ มีอยู่ครั้งหนึ่งผู้เขียนไปห้องสมุดพบนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/6 ชื่อเด็กชาย ศักดิโชติ เพชรสม กำลังนั่งอ่านหนังสืออยู่ คุณแม่มารับกลับบ้าน เขาบอกคุณแม่ว่ายังอ่านไม่จบ ให้คุณแม่อ่านหนังสือรอก่อน แทนที่จะบอกว่าให้ คุณแม่นั่งรอก่อน คุณครูฟังแล้วรู้สึกภูมิใจแทนคุณแม่มาก เมื่อสอบถามบรรณารักษ์ ได้ความว่าเด็กคนนี้ชอบอ่านหนังสือเป็นประจำ หนังสือที่อ่านเป็นวรรณกรรมหรือนวนิยายที่ค่อนข้างยาวมาก

หากเด็กไทยทุกคนรักการอ่านจะทำให้ประเทศชาติมีเยาวชนที่มีความรู้กว้างขวางสามารถนำความรู้มาพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาอารยะประเทศได้ โรงเรียนปราโมชวิทยารามอินทราได้เล็งเห็นความสำคัญของการใช้ภาษาไทย ไม่ว่าจะเป็น การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน ได้จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการจรรโลงค่าและอนุรักษ์ภาษาไทยให้เป็นมรดกแก่ลูกหลานสืบไป

พุทธจิตวิทยาในการปลุกสำนึกคนไทยร่วมธำรงมรดกอันล้ำค่า-เอกลักษณ์ของแผ่นดิน

มรดกอันล้ำค่า-เอกลักษณ์ของแผ่นดินรู้รักษ์...ภาษาไทยปลุกสำนึกคนไทยร่วมธำรงมรดกอันล้ำค่า-เอกลักษณ์ของแผ่นดิน รู้รักษ์...ภาษาไทย (ลักษณา สังฆมาศ. 2549)

วันที่ 29 กรกฎาคม ของทุกปี เป็นวันภาษาไทยแห่งชาติ จากมติคณะรัฐมนตรี (ครม.) เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ.2542 มุ่งหวังเป็นการกระตุ้นและปลุกจิตสำนึกของคนไทยให้ตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของภาษาไทย รวมทั้งร่วมใจกันทำนุบำรุงและอนุรักษ์ภาษาไทย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์และสมบัติทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป ทั้งเป็นการระลึกถึงเหตุการณ์ในวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ.2505 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (ณ วันเวลาดังกล่าว) เสด็จพระราชดำเนินไปทรงอภิปรายเรื่อง “ปัญหาการใช้คำไทย” ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตลอดระยะเวลา 24 ปีที่ผ่านมา ภาษาไทยนี้มีคำพ้อง เขียนอย่างหนึ่งอ่านได้สองกรอง ความหมายหลายหน่วยงานพยายามที่จะให้ความรู้ รณรงค์ เชิญชวน ให้คนไทยทุกเพศทุกวัยใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ตลอดจนมีการคัดเลือกและยกย่องบุคคล ให้เป็นต้นแบบด้านการใช้ภาษาไทยในแต่ละด้าน ให้ได้รับรางวัลของหน่วยงานต่าง ๆ แต่ในด้านกลับกัน ด้วยภาษามีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เนื่องจากสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง วงจรของภาษาจึงมีการเกิดขึ้นและเลิกใช้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร การพูด และเขียนในโลกออนไลน์ มีการย่อคำให้สั้นลง สร้างคำให้เกิดความหมายใหม่ มีการใช้คำพ้องเสียง ใช้ภาษาเชิงเปรียบเทียบ เกิดการใช้คำคะนองที่ไม่รู้จักกาลเทศะ ใช้คำไม่สุภาพ และขาดรสนิยมในการใช้ภาษา จึงทำให้ภาษาวิบัติ ผิดเพี้ยนไปได้เช่นกัน

กระทรวงวัฒนธรรม (วธ.) หน่วยงานหลักของภาครัฐ ดำเนินการอนุรักษ์ รักษา และสืบสานภาษาไทยให้คงอยู่คู่แผ่นดินไทย ในหลากหลายโครงการ กิจกรรม ทั้งการอบรมให้ความรู้ การประกวด การจัดทำสื่อต่าง ๆ การยกย่องบุคคลต้นแบบด้านภาษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีการจัดงานเนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติมาอย่างต่อเนื่อง โดยในปีนี้จัดขึ้นไปแล้วเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม ที่ศูนย์วัฒนธรรม แห่งประเทศไทย รวมถึงมีกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมความสำคัญของวันภาษาไทยแห่งชาติ การใช้ภาษาไทยที่ถูกต้องเหมาะสม ขณะที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (สวธ.) ได้คัดเลือกและมอบโล่รางวัลเกียรติยศ ปูชนียบุคคลด้านภาษาไทยประจำปี 2566 ได้แก่ ศ.กิตติคุณศิราพร ณ ถลาง ศ.กิตติคุณอัจฉรา ชีวพันธ์ ศ.ชลธิรา สัตยาวัฒนา และ รศ.อิงอร สุพันธุ์วณิช ผู้ใช้ภาษาไทยดีเด่น ได้แก่ น.ส.ใกล้รุ่ง อามระดิษ นายชะเอม แก้วปลุกสำนึกคนไทยร่วมธำรงมรดกอันล้ำค่า-เอกลักษณ์ของแผ่นดิน รู้รักษ์...ภาษาไทยการเก็บรวบรวม ข้อมูลนี้นำไปใช้เพื่อ กิจกรรมทางการตลาดโดยยึดหลักปฏิบัติตามนโยบายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

กระทรวงวัฒนธรรม (วธ.) หน่วยงานหลักของภาครัฐ ดำเนินการอนุรักษ์ รักษา และสืบสานภาษาไทยให้คงอยู่คู่แผ่นดินไทยในหลากหลายโครงการ กิจกรรม ทั้งการอบรมให้ความรู้ การประกวด การจัดทำสื่อต่าง ๆ การยกย่องบุคคลต้นแบบด้านภาษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีการจัดงานเนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติมาอย่างต่อเนื่อง โดยในปีนี้จัดขึ้นไปแล้วเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม ที่ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย รวมถึงมีกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมความสำคัญของวันภาษาไทยแห่งชาติ การใช้ภาษาไทยที่ถูกต้องเหมาะสม ขณะที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (สวธ.) ได้คัดเลือกและมอบโล่รางวัลเกียรติยศ ปูชนียบุคคลด้านภาษาไทย ประจำปี 2566 ได้แก่ ศ.กิตติคุณศิราพร ณ ถลาง ศ.กิตติคุณอัจฉรา ชีวพันธ์ ศ.ชลธิรา สัตยาวัฒนา และ รศ.อิงอร สุพันธุ์วณิช ผู้ใช้ภาษาไทยดีเด่น ได้แก่ น.ส. ใกล้รุ่ง อามระดิษ นายชะเอม แก้วคล้าย นายปรีชา จันเอียด นายภิรเดช แก้วมงคล ผศ.วรวุฒิ ภักดีบุรุษ นางวราภรณ์ สมพงษ์ นายวิฑูรย์ ไตรรัตน์วงศ์ รศ.ศานติ ภักดีคำ ผศ.สุวนีย์ พระแก้ว นายอภิชาต อินทรวิศิษฏ์ นายอำนวย สุวรรณชาตรี (สยามรัฐ. 2566. ออนไลน์) ภาษาไทยกับคนรุ่นใหม่ ผ่านมุมมอง “ยอร์ช ธีระวัฒน์” พิธีกรแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ “ภาษาไทย” เอกลักษณ์ที่บ่งบอกความเป็นไทยได้อย่างชัดเจน เป็นสิ่งที่ต้องกระตุ้นให้เยาวชนไทยเห็นคุณค่าความงดงามของภาษาไทยและร่วมกันสืบสานเอกลักษณ์ทางภาษาของชาติ

เราไปฟังมุมมองความคิดของเด็กรุ่นใหม่กับการใช้ “ภาษาไทย” ในยุคปัจจุบัน (ยอร์ช” ธีระวัฒน์ ชูรัตน์. 2562) ซึ่งเขายังได้รับรางวัลเยาวชนผู้ใช้ภาษาไทยดีเด่นแห่งชาติที่มีความสามารถด้านการพูด การอ่าน การเขียน จากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ประจำปี 2562 เนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ และยังเป็นหนึ่งใน MC of Thammasat อีกด้วย จะเป็นใครไปไม่ได้ “ยอร์ช” ธีระวัฒน์ ชูรัตน์ ว่าที่บัณฑิตใหม่จากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่จะมาถ่ายทอดความคิดเห็นในมุมของคนรุ่นใหม่ที่ต้องการอนุรักษ์ภาษาไทยกับรางวัลเยาวชนผู้ใช้ภาษาไทยดีเด่น

กรมส่งเสริมวัฒนธรรมให้ความสำคัญกับการมอบรางวัลนี้ เพราะต้นแบบที่ดีจะนำทางไปสู่การพัฒนาเป็นส่วนหนึ่งในการจรรโลงวัฒนธรรมด้านภาษาไทย ถือว่ารางวัลนี้เป็นเสมือนเครื่องเตือนใจ ให้ใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง อนุรักษ์เอกลักษณ์ที่งดงามนี้ให้คงอยู่ต่อไป ส่วนตัวแล้วผมฝึกฝนทักษะ “การพูด” มามากและใช้ประโยชน์ของการพูดได้ดีกว่าด้านอื่นๆ แต่หากเราพิจารณาดูแล้วทั้งการพูด การอ่าน และการเขียน เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงถึงกัน โดยไม่สามารถขาดทักษะใดไปได้ สำหรับการใช้ภาษาไทย แน่นอนว่าสิ่งที่ใกล้ตัวเรามากที่สุด คือ “การพูด” เพราะเราสื่อสารกันในชีวิตประจำวัน แต่ในขณะเดียวกันการที่เราจะพูดได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอนและมีเนื้อหาชัดเจน ล้วนเกิดจากการลงมือเขียนด้วยตัวเอง จึงจะเข้าใจเรื่องที่จะพูดเป็นอย่างดี สองอย่างที่ว่ามาเป็นกระบวนการส่งออกที่เราส่งสารไปให้ผู้อื่น และสำหรับการอ่านเป็นกระบวนการรับเข้า เราต้องมีข้อมูล มีองค์ความรู้ เพื่อให้สิ่งที่เราส่งออกไปมีแก่นสารและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ทั้งสามทักษะล้วน เป็นสิ่งที่ฝึกฝนได้ ความยากง่ายจึงขึ้นอยู่กับความชอบและความถนัดของแต่ละบุคคล แต่ทั้งนี้ทุกคนสามารถพูดเก่ง เขียนเก่ง และอ่านเก่งได้ ถ้าเราตั้งใจและฝึกฝนอย่างจริงจัง

หลักพุทธจิตวิทยาการศึกษาภาษาไทย

1.ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual difference) บุคคลจะมีความแตกต่างกันใน 5 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจและอารมณ ด้านสังคม ด้านสติปญญา และดานความถนัด องคประกอบสำคัญที่ทำให บุคคลแตกต่างกัน คือ พันธุกรรม สิ่งแวดลอม และการปฏิบัติตน ซึ่งมักเป็นผลมาจากการศึกษาอบรม

2. ความพรอม (Readiness) ในแงของการเรียนรูนั้น ความพรอม หมายถึง สภาพความสมบูรณของบุคคลที่เรียนรูสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลตามที่ควรจะเป็น

3. ความตองการ (Need) ความตองการ หมายถึง สิ่งจำเป็นที่บุคคลจะตองได้รับเพื่อการ

ดำรงชีวิตที่สมบูรณ ความต้องการอาจแบงเป็น 2 ประเภท คือ มาสโลว (Abraham H. Maslow) กล่าวว่า ความตองการของมนุษย์นั้นมีลำดับขั้น เรียงจากความตองการขั้นพื้นฐานขึ้นไปสู่ความตองการขั้นสูงสุด

พุทธจิตวิทยากับบทบาทหน้าที่ MC of Thammasat

การทำหน้าที่ของพิธีกร สำคัญที่การพูด ผู้ฟังจะรับรู้ถึงความสามารถในการใช้ภาษาได้ด้วยการฟัง เพราะฉะนั้นหากเราพูดและออกเสียงไม่ชัดเจน คนฟังเขาจะคิดไปก่อนแล้ว ว่าเราไม่แม่นยำเรื่องการใช้ภาษา ถึงแม้เราจะรู้ถึงวิธีการหรือความหมายเป็นอย่างดีก็ตาม ถ้าเราสื่อสารออกมาไม่ครบถ้วน ก็จะขาดความน่าเชื่อถือไปทันที การพูดภาษาไทยอย่างถูกต้องตามอักขระวิธี แม้จะมีรายละเอียดเยอะ แต่หากเรามีสติ ฝึกซ้อมด้วยตนเองสม่ำเสมอ จะช่วยให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้นได้ ‘เคล็ดลับของผม’ ที่ใช้อยู่เสมอคือ การอ่านออกเสียง ถ้าอยากพูดชัด ต้องพยายามเปล่งเสียงออกมาให้ดังและถูกต้อง เวลาอ่านหนังสือหรือป้ายโฆษณา หาโอกาสให้ตัวเองได้ใช้เสียง ส่วนหนึ่งเป็นการบริหารปากและจะทำให้เราคุ้นชินกับการพูด จะช่วยทำให้เราพูดได้ชัดเจนขึ้น การทำหน้าที่พิธีกรแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ช่วยพัฒนาความสามารถการพูดและการใช้ภาษาไทยของผมมาก เพราะเรามีเวทีให้ฝึกฝนตัวเองอยู่เสมอ จึงอยากให้ทุกคนหาโอกาสในการพัฒนาตัวเอง

การใช้พุทธจิตวิทยาในการจูงใจ

การสร้างพลังหรือแรงผลักดันที่ไปกระตุ้นให้บุคคลเกิดความสนใจในภาษาไทย เพื่อแสดงพฤติกรรมเห็นประโยชน์ของภาษาไทย นำไปใช้จนบรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตองการ การจูงใจนี้ เป็นองคประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลมากตอการเรียนรู และทำให้บุคคลเกิดการเรียนรูได้ผลอย่างเต็มที่ตามความสามารถของตน แรงจูงใจภายใน เชน น้ำเสียงที่ไพเราะ นุ่มนวล ท่วงทำนองการถ่ายทอดที่สอดรับกับความเป็นเมืองพุทธ และวัฒนธรรมของไทย ความตองการเป็นเจ้าของ ความปรารถนาที่จะได้รับประสบการณใหม่ ๆ

- แรงจูงใจภายนอก เชน การใหรางวัล การติดเหรียญ การชมเชย สิทธิพิเศษและการเลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่งตามลำดับของอาวุโส

พุทธจิตวิทยากับการใช้ภาษาไทยปัจจุบัน

ปัจจุบันคนกลัวที่จะพูดไทยให้ถูกต้อง มองว่าเก่า คร่ำครึ ไม่จำเป็นต้องพูดหรือพิมพ์สนทนากันให้ถูกต้อง ผมมองว่าปัญหานี้เกิดจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ ‘ความเคยชิน’ และ ‘ค่านิยมในสังคม’ หลายคนอาจจะนึกไม่ถึงว่าสภาพสังคมของไทยเราเองที่ทำให้ภาษาไทยถดถอย คนพูดไทยชัดเจนถูกต้อง กลายเป็นคนแปลก และเยอะเกินไป แต่คนที่พูดภาษาไทยแบบไม่ถูกต้อง หรือผิดเพี้ยนไปจากเดิมกลับดูกลมกลืนและเป็นปกติ ยกตัวอย่างเช่น เวลานั่งพูดคุยกับเพื่อน ถ้าผมกระดกลิ้นคำที่มี ร เรือ มากเกินไป เพื่อนบางคนก็จะล้อขึ้นมา (หัวเราะ) ส่วนตัวผมรู้สึกปกติมาก ไม่โกรธ และไม่หงุดหงิดเลย เหตุผลเพราะว่า เพื่อนอาจจะไม่คุ้นชินกับการพูดให้ถูกต้อง แต่พอเรายืนยันในความถูกต้องของเราและพูดให้เป็นกิจวัตรในทุกวัน ปัจจุบันไม่มีใครล้อผมแล้ว เพราะเขารู้แล้วว่าผมพูดถูก และจะพูดให้ชัดเจนตลอด สำคัญคือตัวเราเองมั่นคงในความถูกต้องนี้แค่ไหน ต้องกล้าที่จะแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่ถูกต้องเป็นแบบนี้

การเสริมแรง (Reinforcement)

การเสริมแรงหรือการเสริมกำลังใจเชิงพุทธจิตวิทยา เพื่อการทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจหลังจากที่ได้แสดงพฤติกรรมการเรียนรูเสร็จสิ้นลง การเสริมแรงแบงออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การเสริมแรงทางบวก เชน

การชมเชย และการเสริมแรงทางลบ เชน การดุวา การตัดสิทธิหรือการลงโทษ การเสริมแรงด้วยถ้อยคำ เชน ชมวาดีมาก เกง นาสนใจ การเสริมแรงด้วยท่าทาง เชน ยิ้ม พยักหน้า ผงกศีรษะ การเสริมแรงบวกด้วยการให้รางวัล เชน ให้ดาว บัตรเกียรติยศ ของขวัญ การเสริมแรงด้วยการให้ส่วนร่วม เชน ให้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ การเสริมแรงด้วยการแจ้งผลการปฏิบัติ เชน บอกว่าทำถูก ตองได้ผลดี

ภาษาวิบัติและคำพูดแปลกๆ

การใช้ภาษาจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยเป็นสิ่งที่เราต้องยอมรับ ไม่เช่นนั้นปัจจุบัน เราคงต้องพูดเยี่ยงนี้ แล้วไซร้ อันใดเล่ากันอยู่ ผมไม่มองว่าการใช้ภาษาที่เรียกว่า “ภาษาวิบัติ” คือเรื่องที่ผิด หากแต่ความวิบัติจะเกิดแน่ ถ้าคนไทยไม่สำนึกรู้ตัว ว่าสิ่งใดคือแบบแผนที่ถูกต้อง และปล่อยให้ความเคยชินกลืนกินวัฒนธรรมอันดีงามของเรา คุณจะพูดคำว่าสินสาด กับเพื่อนก็ได้ แต่ต้องรู้ว่าจริงๆ แล้วต้องใช้ คำว่า ศิลปศาสตร์ หรือคุณจะใช้คำว่า สินกำ กับเพื่อนก็ได้ แต่ตัวเองก็ต้องรู้ว่าที่ถูกมันคือ ศิลปกรรมศาสตร์ แต่เกือบทุกครั้งเราทุกคนจะเคยชินและนำสิ่งที่ใช้อยู่บ่อย ๆ มาใช้ในโอกาสอื่นด้วย ซึ่งอาจจะไม่เหมาะสม ในภาษาไทยจึงมีคำว่า กาละ-เทศะ อย่างไรล่ะครับ ตราบใดที่ยังไม่เคยรู้ถึงคำที่ถูกต้อง ต้องศึกษาหาความรู้ว่าที่ถูกเป็นอย่างไร เมื่อรู้แล้วเราจะเลือกใช้คำได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมตามสถานการณ์ ฝากถึงการใช้ “ภาษาไทย” อย่างถูกต้อง ในฐานะที่ผมก็เป็นคนรุ่นใหม่เหมือนกัน อยากบอกว่า ‘ภาษาไทย’ เป็นภาษาที่ใช้กันในประเทศเดียว ไม่มีประเทศใดในโลกนี้ใช้ภาษาไทยเหมือนเรา หลายคนจึงมองว่าจะผิดแปลกไปจากเดิม ก็หาใช่ประเด็นสำคัญ แต่ในความคิดของผมเห็นว่า ยิ่งเรามีเอกลักษณ์ที่เป็นหนึ่งเดียวแล้ว ยิ่งต้องรักษา หวงแหน และเอาใจใส่ให้มากที่สุด เพราะสิ่งนี้เป็นรากเหง้าที่แสดงถึงความเป็นไทย แม้สังคมจะเจริญก้าวหน้าไปมากแค่ไหน ก็ไม่ได้หมายความว่าภาษาประจำชาติเราต้องพังทลายไปด้วย

พุทธจิตวิทยาเชิงอนุรักษ์ด้วยการหันมาใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง

ไม่ใช่การคลั่งชาติ หรือเป็นการปิดกั้นภาษาอื่นแต่อย่างใด แต่การคงอยู่ของภาษาไทย หมายถึงความคงอยู่ของวัฒนธรรมไทยที่แสดงตัวตนของเราบนเวทีโลก ดังนั้นต่อจากนี้คนไทยทุกคนต้องให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาไทย รู้จักใช้ให้เหมาะสมตามกาลเทศะ ใช้ในทางที่ถูกต้องสร้างสรรค์ สร้างโอกาสให้กับตัวเอง ซึ่งต้องสร้างเจตคติ (Attitude) ความรู้สึกนึกคิดที่อยู่ภายใน เป็นกระบวนการ ทางด้านจิตใจที่มีผลตอการตัดสินใจของคนเราในการที่จะเลือกที่จะใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร สื่อความหมายต่าง ๆ ในสังคมให้มีอิทธิพลตอการเรียนรู้ เชน ความชอบ ความซาบซึ้ง ความศรัทธา การเห็นคุณคา ต่านิยม ความพึงพอใจ ความนิยมบุคลิกภาพและพฤติกรรมของคนในชาตินั้นยอมมีอิทธิพลมากตอการเกิดเจตคติของเด็ก โดยเพราะครูคือ “แม่พิมพ” หรือ “แม่พระ” เจตคติ เจตคติที่ดีนั้นจะเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างความรู้กับการปฏิบัติเข่า ด้วยกันโดยเจตคติจะช่วยโนมน้าวจิตใจ หรือจูงใจให้นักเรียนนำความรู้ หรือประสบการณที่ได้รับไปปฏิบัติให้เกิดประโยชนในชีวิตประจำวันได้ตามเจตนารมณของบทเรียนและหลักสูตรความรูหรือประสบการณที่ได้รับ + เจตคติ = การปฏิบัติ

การจัดกิจกรรมด้านภาษาไทยให้คนไทยได้มีส่วนร่วมอย่างหลากหลาย เพื่อนำมาประกอบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ในประชาชนทุกระดับช่วงวัยเพื่อให้เกิดแรงจูงใจและมีความสนใจการใช้ภาษาไทยคงความเป็นการอนุรักษ์ภาษาไทยเชิงพุทธจิตวิทยา ถือว่าเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการอนุลักษณ์ภาษาไทยให้คงอยู่คู่เมืองไทยสืบไป

สรุป

การอนุรักษ์ภาษาไทยโดยใช้แนวทางพุทธจิตวิทยาเพื่อกระตุ้นจิตสำนึกของคนไทยให้ตระหนักถึงความสำคัญของภาษาไทย พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ภาษาไทยทั้งในด้านวิชาการและชีวิตประจำวัน และเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่างๆ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภาษาไทยในหลากหลายรูปแบบ ภาษาไทยมีรากฐานสำคัญจากภาษาบาลีและสันสกฤต เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าและเป็นสัญลักษณ์ของเอกลักษณ์ประจำชาติ การเรียนรู้และใช้งานภาษาไทยอย่างถูกต้องช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ในทุกวิชา

แนวทางพุทธจิตวิทยามุ่งเน้นการปลูกจิตสำนึก การจูงใจ และการเสริมแรงเชิงบวก เช่น การใช้คำชมเชย การให้รางวัล และการฝึกปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและเห็นคุณค่าของภาษาไทย ความท้าทายของภาษาไทยในยุคปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากการสื่อสารในยุคดิจิทัล เช่น การพูดและเขียนที่ไม่ถูกต้อง การเลียนแบบภาษาต่างประเทศ และการเปลี่ยนแปลงคำในโลกออนไลน์ ซึ่งส่งผลให้ภาษาไทยผิดเพี้ยนไป จึงต้องมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมภาษาไทย เช่น การประกวด การอบรม และการยกย่องบุคคลตัวอย่างด้านภาษาไทย พร้อมกับการนำพุทธจิตวิทยามาปรับใช้ในการเรียนการสอน เพื่อสร้างแรงจูงใจและความสนใจในภาษาไทย การอนุรักษ์ภาษาไทยควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยใช้แนวทางพุทธจิตวิทยา เพื่อปลูกฝังคุณค่าของภาษาไทยในคนรุ่นใหม่ พร้อมทั้งส่งเสริมการใช้อย่างถูกต้องและสร้างสรรค์ เพื่อให้ภาษาไทยคงอยู่คู่กับวัฒนธรรมไทยตลอดไป.

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. “ยอร์ช” ธีระวัฒน์ ชูรัตน์. (2562). เนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ และยังเป็นหนึ่งใน MC of Thammasat.

ประยอม ซองทอง. (2559). นิตยสาร 399 ฉบับเดือน พฤศจิกายน : ชีวิตคือความรื่นรมย์. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://autoinfo.co.th/article/14139. {17 ธันวาคม 2566}.

ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.ร.9, (2538). ติโต. พิมพ์ครั้งที่ 6. อมรินทร์พริ้นติ้งแอนพับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน). 14-16.

----------. (2536). ติโต นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระและพระมหาชนก. พิมพ์ครั้งที่ 5. 8-9.

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ). (2543). จิตวิทยาในพระพุทธศาสนา (พุทธจิตวิทยา) พิมพ์ลักษณ์. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สยามรัฐ. (2566). ยกย่องผู้ใช้ภาษาไทยดีเด่นปี66. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://siamrath.co.th/n/463093 {17 ธันวาคม 2566}.

สุจริต เพียรชอบ. (2557). วันภาษาไทยแห่งชาติ หยิบจากตำรา ภาษาไทยวิไลกว่าที่คิด. 2-4.

ลักษณา สังฆมาศ, (2549). รักษ์ภาษาไทย หมายเลขบันทึก:19485. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.dmc.tv. {17 ธันวาคม 2566}.